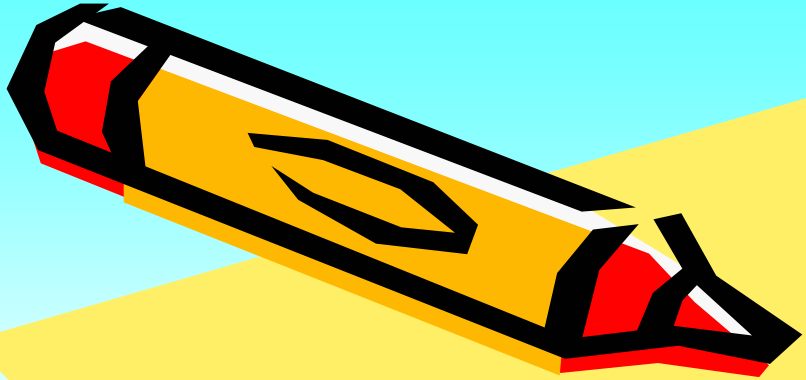

การจัดการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน

Research-Based Learning : RBL

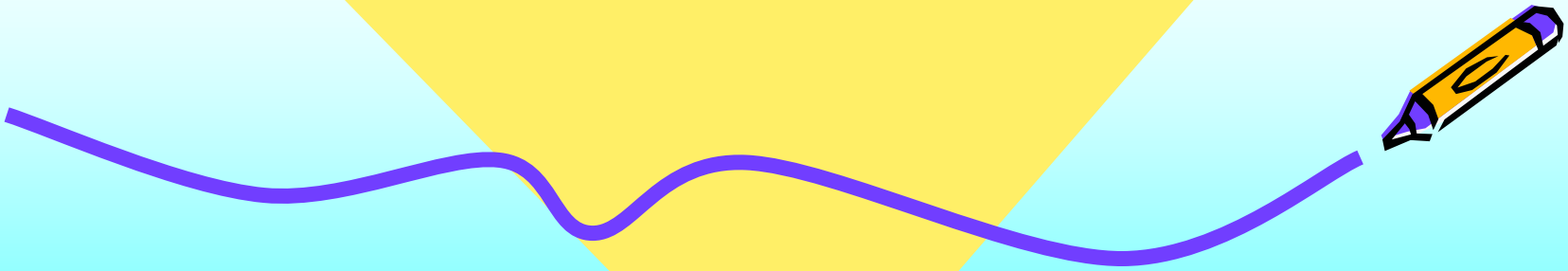

รองศาสตราจารย์ ดร.รัญจวน คำวชิรพิทักษ์

ความคาดหวังจากมหาวิทยาลัยวิจัย

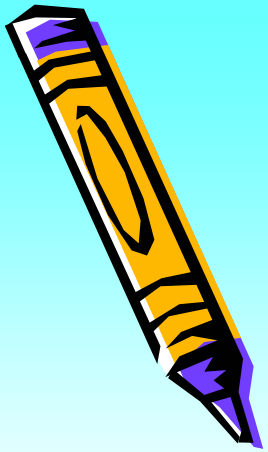

- ผลงานการวิจัยที่มีคุณภาพ
- การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่
- การยกระดับสมรรถนะของนักวิจัย
- การใช้งานวิจัยในการเรียนการสอน
- การบริการสังคมด้วยผลงานวิจัย
- การปกป้อง พัฒนา และชี้นำสังคมด้วยผลงานวิจัย

ความคาดหวังของ RBL

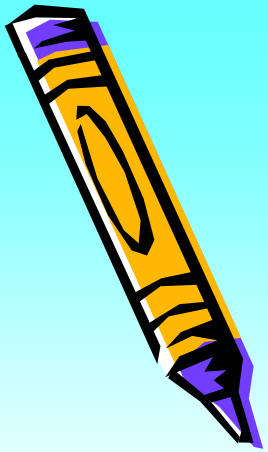

- บูรณาการระหว่างงานวิจัยและกิจกรรมการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน
- สร้างวิญญาณนักวิจัยให้กับนักศึกษา
- นักศึกษามองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม

PBL กับ RBL

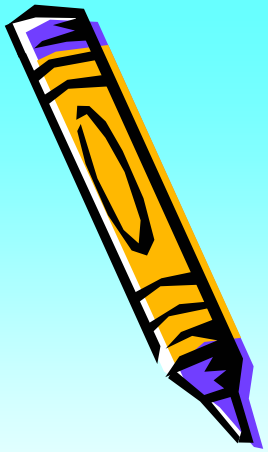

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการวิจัย (RBL) โดยการที่ผู้สอนเสนอปัญหาในชั้นเรียนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาอบรมข้อมูลหรือทดลองในห้องปฏิบัติการ และนำรายงานผลเสนอในกลุ่ม

ความหมายของ RBL

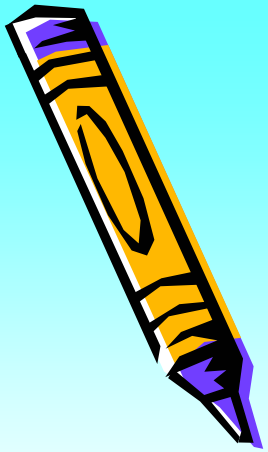

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า และค้นพบข้อเท็จจริงต่างๆ ในเรื่องที่ศึกษาอันเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการวิจัยในรูปแบบใดแบบหนึ่ง

Constructivism กับ RBL

RBL มีพื้นฐานจากกลุ่มทฤษฎี **Constructivism** ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างจากการสัมพันธ์สิ่งที่พบเห็นเกี่ยวกับความรู้เดิม เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมายกับโครงสร้างความรู้เดิมกับข้อความรู้ใหม่ พัฒนาขึ้นเป็นโครงสร้างทางปัญญาของมนุษย์

วิธีการเรียนรู้ การสอน บทบาทของครู บทบาทของเพื่อน บทบาทของผู้เรียน ตามแนวคิด Constructivism

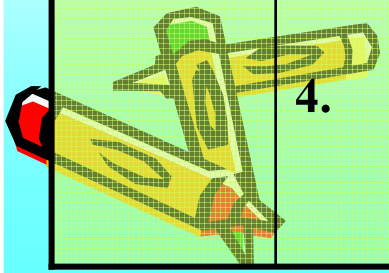

ด้าน	แนวคิด Constructivism	
	ด้านสติปัญญา	ด้านสังคม
การเรียนรู้	1. เป็นผู้สร้างความรู้และนำความรู้ที่สร้างขึ้นมาใช้ 2. ใช้โอกาสต่างๆ และกระบวนการที่หลากหลายในการสร้างความรู้ใหม่จากความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว 3. ใช้การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม 4. เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย	1. สร้างความร่วมมือในสังคม เพื่อสร้างความรู้และค่านิยม 2. สังคมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น 3. ใช้การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม 4. เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายของเนื้อหา ขั้นตอนและการตีความหมายของสิ่งที่เรียนรู้

วิธีการเรียนรู้ การสอน บทบาทของครู บทบาทของเพื่อน บทบาทของผู้เรียน ตามแนวคิด Constructivism(ต่อ)

ด้าน	แนวคิด Constructivism	
	ด้านสติปัญญา	ด้านสังคม
การสอน	ใช้การกระตุ้นแนะนำเพื่อให้เกิดการคิดและความเข้าใจ	ใช้วิธีการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับเด็ก
บทบาทของเพื่อน	เป็นผู้กระตุ้นความคิดและเสนอคำถาม	เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความรู้ กำหนดโอกาสในการเรียนรู้ทางสังคมให้เกิดขึ้น

วิธีการเรียนรู้ การสอน บทบาทของครู บทบาทของเพื่อน บทบาทของผู้เรียนตามแนวคิด Constructivism (ต่อ)

ด้าน	แนวคิด Constructivism	
	ด้านสติปัญญา	ด้านสังคม
บทบาทครู	1. แหล่งความรู้มาจากผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม 2. เป็นเสมือนผู้ช่วยเหลือและผู้แนะนำ 3. สร้างโอกาสสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อความคิด วัสดุอุปกรณ์ และบุคคลอย่างมีความหมาย 4. รับฟังความคิดเห็น	1. แหล่งความรู้มาจากผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และสังคม 2. เป็นเสมือนผู้ช่วยเหลือแนะนำและผู้มีส่วนร่วม 3. สร้างโอกาสให้กับผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับความคิด วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรอย่างมีความหมาย 4. ร่วมกันตีความหมายของความรู้ ซึ่งมาจากความคิดเห็นที่แตกต่าง

วิธีการเรียนรู้ การสอน บทบาทของครู บทบาทของเพื่อน บทบาทของผู้เรียนตามแนวคิด Constructivism (ต่อ)

ด้าน	แนวคิด Constructivism	
	ด้านสติปัญญา	ด้านสังคม
บทบาทผู้เรียน	1. ตนเองเป็นผู้สร้างความรู้ 2. เป็นแหล่งความรู้ ตนเองและบุคคลอื่นภายในกลุ่ม 3. เป็นผู้สร้างกิจกรรมและเป็นผู้เผยแพร่ 4. เป็นผู้คิด อธิบาย ตีความ และตั้งคำถาม 5. สร้างความเข้าใจ ตั้งคำถาม และอธิบาย	1. ตนเองเป็นผู้สร้างความรู้ร่วมกับผู้อื่น 2. เป็นแหล่งความรู้ ซึ่งตนเองและบุคคลอื่นภายในกลุ่ม 3. เป็นผู้สร้างกิจกรรมและเผยแพร่เกี่ยวกับบุคคลอื่น 4. เป็นผู้คิด อธิบาย ตีความ และตั้งคำถาม 5. สร้างความเข้าใจ ตั้งคำถามและอธิบายร่วมกัน

ระดับความเข้มของผู้เรียนในการสอนแบบ RBL

ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยในวิชาการศึกษากับสังคม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

- อธิบายสาระสำคัญ แนวคิด และบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาสังคมได้
- อธิบายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้
- วิพากษ์ปัญหาการศึกษาและสังคม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาสังคมและปัญหาการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสังคม
- พัฒนาทักษะในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสังคม

ขั้นตอนการใช้กระบวนการทางวิจัยในการสอน

1. กระบวนการกลุ่มในช่วง 2-3 สัปดาห์แรกให้นักศึกษาจับกลุ่มเลือกหัวข้อที่ทั้งกลุ่มชอบและอยากศึกษา โดยมีการวางเกณฑ์ว่าต้องเป็นหัวข้อที่มีความปลอดภัย ความเป็นไปได้ ความเกี่ยวพันกับปัญหาสังคมและการศึกษา
2. ดึงความสนใจของนักศึกษามาสู่ประเด็น ปัญหาวิจัย โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการไล่เลียงความอยากรู้หรือความสงสัย ยกตัวอย่างเช่น หัวข้อ กองทุนหมู่บ้าน
   - กองทุนหมู่บ้าน คืออะไร ?
   - กองทุนหมู่บ้าน มีความเป็นมาอย่างไร ?
   - กองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์อย่างไร และบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ?
   - มีความคืบหน้าของการดำเนินการแค่ไหน ?
   - หลักการและแนวทางดำเนินงานในแต่ละหมู่บ้านเป็นอย่างไร ?
   - คุณสมบัติของผู้ที่จะมาบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน ?
   - ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ?
   - แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนางานกองทุนหมู่บ้าน ?

ขั้นตอนการใช้กระบวนการทางวิจัยในการสอน

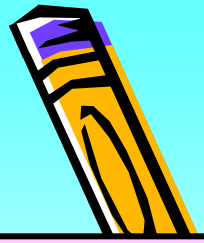

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คำถาม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล		
	สังเกต	สัมภาษณ์	ศึกษาจากเอกสาร
1. กองทุนหมู่บ้านคืออะไร 2. กองทุนหมู่บ้านมีความเป็นมาอย่างไร 3. กองทุนหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์อย่างไร และบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด 4. มีความคืบหน้าของการดำเนินงานแค่ไหน 5. หลักการและแนวทางดำเนินงานในแต่ละตำบลเป็นอย่างไร 6. คุณสมบัติของผู้ที่จะมาบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน 7. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน 8. แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนางานกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ			

บัญญัติ 10 ประการการวิจัยภาคสนาม

1. อย่ามุง (เวลาเข้าไปคุยอย่าไปเกิน 2 คน) ไม่สร้างความอึดอัด ไม่กดดัน
2. อย่าจด (ถ้าจดไม่ทัน) บางทีอย่าจดต่อหน้า ใช้จำมาบันทึกทีหลัง
3. อย่าเก่ง อย่ารู้ไปหมดทุกอย่าง แกล้งโง่บ้าง บางทีก็เป็นประโยชน์ (ผมไม่เคยรู้มาก่อนเลยพี่ ขอบคุณที่บอกครับ)
4. อย่าเครียด คุยเล่น สร้างความเป็นกันเองบ้าง (ทำท่าจริงจังแล้วไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ)
5. อย่าหลุด พยายามคุยในหัวข้อ ไม่ใช่คุยเล่นจนนอกเรื่องไปหมด (อย่ามัวแต่คุยเพลิน)

บัญญัติ 10 ประการการวิจัยภาคสนาม

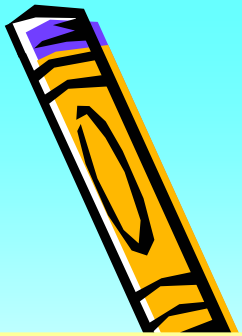

6. อย่าเร่ง อย่าบีบคั้นคำตอบ การเก็บข้อมูลต้องใช้เวลา (ใจเย็น ไม่รีบเวลาเยอะ)
7. อย่าขัด ปล่อยให้เขาพูด เรามีหน้าที่ฟังและจำข้อมูลสำคัญ
8. อย่าสด เตรียมคำถามให้พร้อมก่อนออกเก็บข้อมูล (สำคัญมากต้องมีคำถามในใจ)
9. อย่าเปรี้ยว อย่าไปคนเดียวมันอันตราย (อันนี้ก็สำคัญ)
10. อย่าเกร็ง ทำตัวให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด อย่าลนลาน ผิดสังเกต (เกือบโดนถอดฟิล์ม)

คุณค่าของการเรียนการสอนแบบวิจัย

- เรียนรู้กระบวนการวิจัย
- เรียนรู้การทำงานหนักร่วมกัน
- เรียนรู้คุณค่าทางสังคมด้วยการสัมผัสปัญหาของสังคม
- เรียนรู้คุณค่าของการเรียนรู้และความศรัทธาในตนเอง

ดัชนีบ่งชี้การเรียนการสอนที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน

1. อาจารย์มีเอกสารการสอนที่มีตัวอย่างงานวิจัยมาอภิปรายในห้องเรียน
2. อาจารย์มีเอกสารประมวลงานวิจัย (Research Review) มาประกอบในการเรียนการสอน
3. อาจารย์ให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้องานวิจัยหรือเรื่องการวิจัยเพื่ออ่านและทำเป็นรายงานส่ง
4. อาจารย์ให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้องานวิจัยเพื่อทำรายงานประมวลงานวิจัย และเสนอแนะแนวทางที่จะวิจัยต่อจากที่ได้ประมวลงานวิจัยมาส่ง
5. อาจารย์ให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อการวิจัย และทำวิจัยส่ง

หลักการพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

I hear and I forget

I see and I remember

I do and I understand

LEARNER CENTERED EDUCATION

Learner Centered Education is the way teachers arrange the instruction by letting students learn by themselves. Students create knowledge, skills and attitudes from the learning activities.

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้

- เนื้อหาสาระใกล้ตัวและศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาด
- มีการเชื่อมโยงสาระความรู้ต่างๆ อย่างมีความหมาย
- เรื่องราวที่เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสถานการณ์ในสังคม
- ยืดหยุ่นเวลาเรียน ลดความวิตกกังวลเรื่องเรียนไม่ทัน

การจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ผู้สอนวางแผนร่วมกันโดยใช้คุณลักษณะผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
- ผู้สอนวิเคราะห์โครงสร้างแผนการสอนโดยให้ความสัมพันธ์กับรายวิชา/กลุ่มประสบการณ์อื่น
- ผู้สอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดกับผู้เรียน
- ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันจากแหล่งความรู้และเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
- ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยตัวตนเองจากการทบทวนแผนผังความคิดหรือสรุปความรู้จากรูปแบบอื่น

-วัดและประเมินโดยใช้เครื่องมือวัด

-วัดและประเมินตามสภาพจริงจากความสามารถที่แท้จริง(Authentic Assessment)

ภาพแสดงกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- ปทีบ เมธาคุณวุฒิ “การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย”ในประมวลบทความการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน หน้า 21-27,กรุงเทพมหานคร, ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และทัศนีย์ บุญเดิม “การสอนแบบ Research Based Learning” วารสารวิธีวิทยาการวิจัย 6(1) (มกราคม-มิถุนายน 2537) : 1-14
- อมรวิชช์ นาคธรรพ “เรียนรู้คู่วิจัย : กรณีการสอนด้วยการวิจัยภาคสนาม วิชาการศึกษากับสังคม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ในประมวลบทความการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน หน้า 38-60
- Oon-Seng Tan. Problem-based Learning Innovation: Using Problems to Power Learning in the 21st Century, Singapore : Thomson Learning, 2003
- Sternberg,R.J.,and Okagari L. “Practical Intelligence for Success in School.” Educational Leadership.48 (Sept.1990): 35-42